

OPERA

MAGYAR ÁLLAMI OPERAHÁZ
HUNGARIAN STATE OPERA

Ronald Hynd / Lehár Ferenc

A VÍG ÖZVEGY

The Merry Widow

Tartalom

Alkotók és szereposztás	4
Cselekmény	8
Lehár Ferenc	10
Villáminterjú Ronald Hynddal	14
A koreográfus és alkotása	16

Contents

<i>Cast and creative</i>	4
<i>Synopsis</i>	20
<i>Ferenc Lehár</i>	23
<i>In conversation with Ronald Hynd</i>	28
<i>The choreographer and his work</i>	29

balettigazgató *artistic director*
SOLYMOSI TAMÁS

Ronald Hynd / Lehár Ferenc

A VÍG ÖZVEGY

The Merry Widow

Vígbalett három felvonásban

Comic ballet in three acts

Koreográfus, betanító balettmester *Choreographer, répétiteur* **RONALD HYND**

Zeneszerző *Composer* **LEHÁR FERENC**

Zenét át dolgozta *Music edited by* **JOHN LANCHBERY, ALLEN ABBOT**

Látványtervező *Set and costume designer* **PETER DOCHERTY**

Világítástervező *Lighting designer* **KIRK BOOKMAN**

Próbavezető balettmesterek *Company répétiteurs* **BALABAN CRISTINA,**

BELIAEVSKII STANISLAV, DUNETS ANASTASIA, KOHÁRI ISTVÁN, LEBLANC GERGELY,

MIRZOYAN ALBERT, SOLYMOSI TAMÁS, SZIRB GYÖRGY

A produkció az Ausztrál Balett jóváhagyásával jött létre.

Produced by kind permission of The Australian Ballet.

Bemutató: 2014. február 22., Erkel Színház

Premiere: 22 February 2014, Erkel Theatre

Glavari Hanna, az özvegy *Hanna Glavari, the widow* **MELNYIK TATYJANA / BECK MARIA / TANYKPAYEVA ALIYA / YAKOVLEVA MARIA**

Gróf Danilo Danilovics *Count Danilo Danilovitch* **RADZIUSH MIKALAI /**

BALÁZSI GERGŐ ÁRMIN / TIMOFEEV DMITRY / SCRIVENER LOUIS

Valencienne **TAKAMORI MIYU / SHARIPOVA ELENA / WAKABAYASHI YUKI /**

KOSYREVA DIANA

Camille de Rossillon **BÄCKSTRÖM MATTHEUS / TARAN DUMITRU / RÓNAI ANDRÁS /**

TOPOLÁNSZKY VINCE

Báró Zéta Mirkó *Baron Mirko Zeta* **LECARPENTIER LÉO / KEKALO IURII**

Nyegus *Njegus* **ZHUKOV DMITRY / MELNYIK VLAGYISZLAV**

Ludmilla **RADZIUSH YULIYA / CHERNAKOVA OLGA**

Magda **OMAROVA ADEMA / KRUPP ANNA**

Kromov **KERÉNYI MIKLÓS DÁVID / MORVAI KRISTÓF**

Prisics *Pritich* **HNECHYK VIACHASLAU / GUERRA YAGO / COTTONARO GAETANO**

Pontevedrói szőlő fiú *Leading Pontevedrian man* **YAMAMOTO RIKU / KIYOTA MOTOMI /**

ZHUKOV DMITRY / GUERRA YAGO

A Maxim főpincére *Maître d'hôtel* **MELNYIK VLAGYISZLAV / KOVTUN MAXIM /**

KERÉNYI MIKLÓS DÁVID

Közreműködik a Magyar Állami Operaház Zenekara és a Magyar Nemzeti Balett

Featuring the Hungarian State Opera Orchestra and the Hungarian National Ballet

Karmester *Conductor* **KOLLÁR IMRE / MARSOVSZKY PAUL**

Cselekmény

I. felvonás

1. kép – Pontevedro párizsi nagykövetségének előszobája, 1905

A követség bált szervez a pontevedrói nagyherceg születésnapja tiszteletére. Kromov és Prisics írkok égnek a vágytól, hogy mielőbb abbahagyassák a munkát és csatlakozhassanak az ünnepséghez. A francia származású Camille de Rosillon attasé szintén hanyagolná már a feladatait. Nyegus érkezik, a nagykövetség titkára, és utasítja a három férfit, hogy térjenek vissza asztalukhoz, mert dolgozniuk kell. Nyegus kérdésére, hogy Danilo merre jár, azt felelik, hogy kint iszik éppen. Némi közös munka után a titkár tájékoztatja kollégáit, hogy Pontevedro csődbe ment. Ezt követően a nagykövet, Zéta Mirkó báró sétál be, kezében egy távirattal, amely azt adja hírül, hogy a gazdag pontevedrói özvegy, Glavari Hanna is megtisztelti jelenlétével a bált. A báró arra kéri Danilo gróft, vegye feleségül az özvegyet, hogy annak vagyona a kis balkáni államban maradjon. A nagykövet felesége, Valencienne is bevonul a társasághoz, és együtt isznak a nagyherceg egészségére. Camille és Valencienne kivételével az urak távoznak. Valencienne flörtölni kezd Camille-jal. Az asszony ugyan megmutatja a gyűrűjét, ezzel utalva arra, hogy van férje, de ez nem nagyon zavarja őket az évődésben. Még a hirtelen felbukkanó Nyegust sem veszik észre. Hogy ne leplezze le magát a titkár, az asztal mögé rejtőzik, és csak a csóknál bújjik elő. A szerelmesek szétrebbennek, Camille eloldalog, Valencienne pedig hallgatásra kéri Nyegust. A Maxim mulatóból kápatosan tántorog be a követségre Danilo. A nagykövet megpróbálja rávenni a gróft a nősülésre, de mivel az részeg, Nyegust kéri meg, hogy jőzanítsa ki a kiszemelt vőlegényt.

2. kép – A követségi bál

A nagykövet és a felesége nyitják meg a mulatságot, azonban a báró nem tud sokáig táncolni nejevel, mert reuma gyötri. Camille-t kéri meg, hogy helyettesítse őt Valencienne-nél. Kicsit késve érkezik meg Glavari Hanna, az özvegy milliomosnő. Zéta Mirkó bemutatja a követség munkatársainak, így Danilo grófnak is. A nagykövet mit sem sejt arról, hogy Hanna és Danilo valamikor ismerték, sőt szerették is egymást. Sok évvel ezelőtt Danilo családja ellenezte az akkor még szegény parasztlány és fiúk házasságát. A bálon Danilo elmondja Hannának, hogy még mindig szereti, de az özvegy azzal vádolja, hogy csak a pénzt szeretné megkaparintani. A csalódott gróf azzal a kendővel törli meg a homlokát, amelyet Hannától kapott emlékbe. Hanna visszaveszi a kendőjét, és távozik az ünnepségről, Danilo pedig azokra az időkre emlékszik vissza, amikor parasztlányként megismerte Hannát. Amikor Danilo visszatér a bálterembe, éppen hölgyválasz van. Hanna Danilót választja, azonban a gróf csalódottságában udvariatlanul visszautasítja. Ettől az eljárástól Hanna megsértődik,

és Camille-jal táncol, ami Valencienne-t teszi boldogtalanná. Végül egy párcsere révén ismét együtt táncol Hanna és Danilo. Az özvegy bár ellenáll még a férfinak, már nem tudja leplezni iránta való szerelmét.

II. felvonás – Glavari Hanna villájának kertje

Egy nappal később Hanna ad bált párizsi villájában. A meghívottak pontevedrói képviseltben, sok és változatos táncal ünneplik tovább a nagyherceget. Helyreáll a béke Hanna és Danilo között. Azonban Camille és Valencienne nem tudják tovább feltartóztatni érzelmeiket, így, félre téve minden óvatosságot, kettőt táncolnak, majd a kerti pavilonba mennek. Ekkor tűnik fel Nyegus, aki meglátja a két osonó alakot, s már siet is a kulcslyukhoz, hogy megtudja, kik vannak bent. Nemsokára Zéta Mirkó és Danilo is megérkeznek, és észreveszik a kukucsáló titkárt. Hogy megőrizze Valencienne titkát, Nyegus inkább lenyeli a pavilon kulcsát. Amíg a másik két férfi azon tanakodik, hogy miként nyissák ki az ajtót, Nyegus megkéri az arra sétáló Hannát, hogy mentse meg a helyzetet. Az asszony rááll, és a hátsó bejáraton beszökik a pavilonba, így már ki lehet nyitni az ajtót. Peckesen sétál ki Camille, és nem sokkal később, mindenki nagy megdöbbenésére Hanna követi. Hogy még nagyobb legyen a móka, Hanna közben még azt is elárulja, hogy Camille megkérte a kezét. A nagykövet fel van dúlva, mivel a terve dugába dőlni látszik, Valencienne elájul udvarlója hűtlenségén, Danilo pedig bánatában az özvegy lába elé hajítja a korábban visszaszerzett, szerelmi zálogul kapott kendőt. Hanna most már boldog lehet, mert kiderült, hogy Danilo tényleg belé és nem a pénzébe szerelmes.

III. felvonás – A Maximban

A mulatóban a főpincér fogadja az érkezőket. Sok furcsa figura után megérkezik Zéta Mirkó, Valencienne és Nyegus is. A nagykövet a társaság tudtára adja, hogy Pontevedro államcsődje immár elkerülhetetlen, ezért Nyegus levonja az állam lobogóját. Hogy a szomorú hangulat oldódjon, a főpincér pezsgőt hozat. Camille-t megyetással fogadják, Danilo pedig rögtön mulatni kezd. Mindehhez grizettek biztosítják a kellően emelkedett hangulatot. Valencienne is nagy hazafiként csatlakozik a táncolókhöz. A frissen érkezett Hannának két férfi is csapná a szelet. Camille a hazugság folytatásaként kötelességből és Danilo szerelemből. Danilo párbajra akarja hívni Camille-t, de Hanna közbe lép, s amikor Valencienne Camille védelmére kel, a nagykövet rögtön rájön, hogy valójában éppen az ő felesége volt bent az attaséval a pavilonban. Mindkét szerelmespár táncol, aztán Zéta Mirkó kissé megtörtén a feleségén kívül annak lovagjával is megbékül. Együtt távoznak. Hanna csalódottan áll a terem közepén, de visszatér hozzá Danilo és karjaiba zárja. A pár boldogsága immár felhőtlen, és Pontevedro sem megy csődbe.

Lehár Ferenc

Lehár Ferenc (1870–1948) francia dédapját, akinek még Le Harde volt a vezetékeve, és aki a hadseregben Napóleon tisztjeként szolgált, morva földön keresztül akarták hadifogságba hurcolni. A fiatal kapitány azonban Schönwald közelében megszökött fogvatartóitól, beleszeretett egy morva parasztlányba, akivel később házasságot kötött, s hogy könnyebben el tudjon rejtőzni, nevét Lehárra változtatta. A dédpapa akkor még nem sejtette, hogy az operettek romantikus világába illő kalandjaiból olyan utód születik majd, aki a valaha élt egyik legnagyobb operett-komponistaként Lehár Ferenc néven foglalja el helyét a zenetörténetben.

Az, hogy Lehár Ferenc 1870. április 30-án Komáromban született, elsősorban az édesapa hivatásának köszönhető, aki az Osztrák–Magyar Monarchia 50. gyalogezredének karmestereként akkor éppen Komáromban állomásozott. Az idősebb Franz Lehár itt szeretett bele egy lányba, akit négy hét udvarlás után feleségül vett, majd a frigyből fiú született. A kis Lehárról korán kiderült, hogy örökölte édesapja tehetségét, lényegében csodagyereknek számított, hiszen négyévesen zongorázott, rögtönzéseket adott elő, hatévesen pedig megírta első dalocskáját, egyébként németül. A szülők azonban nem erőltették, hogy fiuk gyerekzeniként élje mindennapjait, sokkal inkább törekedtek arra, hogy komoly zenei képzést kapjon. A Lehár család életében sorra következtek a Monarchia legkülönbözőbb helyőrségei, úgymint Pozsony, Sopron, Kolozsvár. Ferenc a gimnáziumot Pesten kezdte el, majd Morvaországban folytatta, ahol nagybátyja a sternbergi zeneiskola vezetőjeként segítette a fiú zenei tudásának megalapozásában, aki a szülők szándékát követve a német és a cseh nyelvet is megtanulta. Ezt követően került a prágai konzervatórium hegedű tanszakára, majd 1888 júliusában hegedűművészként diplomázott. A fiatal tehetség már Prágában elkezdett a komponálás gondolatával foglalkozni, amire professzora, Dvořák biztatása bizonyára csak ösztönözte.

Lehár Ferenc először a wuppertali színház első hegedűseként helyezkedett el, később édesapja zenekarában játszott Bécsben. 1890-ben érkezett a felvidéki Losoncra, ahol a 25. gyalogezredben katonakarmester lett. Első losonci koncertjén előadta saját szerzeményét, *Perzsa induló* címmel, amely azért jellemző Lehár alkotói pályájának korai szakaszára, mert ebben az időszakban a komponista elsősorban dalokat és indulókat írt. Losonci tartózkodásának végül egy kávéházi incidens vetett véget, mely Lehár és egy felettese között pattant ki. A zeneszerző ugyanis nem volt hajlandó elviselni, hogy feljebbvalója a kávéház egyik pincérével üzenve azt kérte, hegedülje el kedvenc nótáját. Az ügy következménye, illetve a büszke Lehár reakciója az lett, hogy a zeneszerző felmondott, és elhagyta a várost. Útja innen az Adriához, a pólai haditengerészet zenekarának élére vezette, mely életének egyik legfontosabb állomása lett. Lehár már korábban is foglalkozott a zenés színházzal, 1891 és 1892 között elkezdett, de befejezetlenül hagyott egy operát, 1893-ban megírta *Rodrigo* című egyfelvonásosát, mely azonban hosszú ideig

előadatlan maradt. Végül adriai tartózkodása során találkozott egy korvettkapitánnyal, akinek szövegkönyvére komponálta *Kukuška* című operáját, mely ugyan komoly hírnevet még nem hozott számára, de Lipcsében (1896), Budapesten (1899), illetve Brűnnben (1905), immár *Tatjana* címmel adták elő.

1899-től Lehár a 26. gyalogezreddel Bécsben állomásozott, s figyelme egyre inkább az operett műfaja felé fordult. Több operett komponálásának is nekifogott, az első sikert azonban a *Bécsi asszonyok* (1902) hozta meg számára, a főszerepben Alexander Girardival. Ezzel a bemutatóval Lehár végleg otthagyta a hadsereget és immár hivatásos komponistaként dolgozott tovább. Alig egy hónappal a premiért követően került sor *A drótástót* című operett bemutatójára, mely azért bír kiemelkedő jelentőséggel a zeneszerző életében, mert ekkor dolgozott először együtt Victor Léonnal, azzal a librettistával, aki számos későbbi sikerében lett alkotótársa Lehárnak. A *bálványférfj* és a *Mókaházasság* 1904-es bemutatóit követően 1905. december 30-án, a Theater an der Wienben mutatták be azt az operettet, mely – Victor Léonnal és Leo Steinell közösen jegyezte – meghozta a világhírt Lehár Ferenc számára. Ez volt *A víg özvegy*.

A darab rövid idő alatt meghódította Európát, Amerikát, végül a világot, és a mai napig kiemelkedő helyet foglal el az operett-irodalomban. Több, szintén hatalmas siker, a *Luxemburg grófja* (1909), majd a *Cigányszerelem* (1910) diadalmenetét követően, az *Éva* (1911), *A csillagok bolondja* (1916), a *Pacsirta* (1918), *A kék mazur* (1920), *A tangókirálynő* (1921), *Tavaszi*, *A három grácia* és a *Frasquita* (1922) bemutatója, továbbá a Puccinival való, 1913-ban történt megismerkedés után Victor Léon közvetítésével került Lehárhoz egy szövegkönyv, melyet *A sárga kabát* címen 1923-ban mutattak be. A darab végül az 1929-es jelentős átdolgozás nyomán *A mosoly országa* címmel indult világhódító útjára és vált az operett-irodalom egy, az opera határáig eljutó gyöngyszemévé. Lehár Ferenc pályafutásának szintén fontos állomása a Richard Tauberrel való találkozás, tekintve, hogy a zeneszerző a *Paganinit* (1925), *A cárevicset* (1927), *Friderikát* (1928), *A mosoly országát* (1929), illetve az 1934-es *Giudittát*, pontosabban ezek férfi főszerepeit kifejezetten Tauber tenorhangjára írta.

A század harmincas éveinek politikai eseményei természetesen Lehárt sem hagyták érintetlenül, volt olyan időszak, amikor a náci ideológia a szerző műveinek bojkottjára szólította fel a németeket, a komponista azonban az ellenséges hangulat dacára – az Anschluss követően is – Bécsben, illetve Bad Ischlben maradt. Zsidó származású felesége megkapta Hermann Göringtől a tiszteletbeli árja minősítést, valamint Lehár műveit Németországban is tovább játszották – mely tényhez valószínűleg az is hozzájárult, hogy Hitler legkedvesebb operettje *A víg özvegy* volt –, a zeneszerzőt azonban folyamatos megfigyelés alatt tartották.

Lehár a *Giuditta* 1934-es premierjét követően lényegében nem írt új operettet, leszámítva *A garabonciás* 1943-ban megtartott budapesti bemutatóját. Ez a darab azonban a *Cigányszerelem* Innocent Vincze Ernő általi átdolgozása volt, mellyel a Magyar Királyi Operaház fejezte ki tiszteletét a zeneszerző előtt. Lehár Ferenc életének utolsó éveit Zürichben töltötte, majd felesége halálát követően, 1948 októberében tért vissza Bad Ischlbe, ahol néhány nappal diszpolgárrá történő megválasztása után, október 24-én gyomorrák következtében hunyt el.

Villáminterjú Ronald Hynddal

Honnan jött az ötlet, hogy színpadra állítsa *A víg özvegyet*?

1974-ben felhívtam Robert Helpmann, az Ausztrál Balett akkori vezetője, hogy látta a *Minotaurusz* című balettemet, és megkérdezte, nem lenne-e kedvem megkoreografálni *A víg özvegyet*. 10 perc gondolkodási időt kértem, aztán visszahívtam, és örömmel elvállaltam a feladatot.

Nem megszokott, hogy operettekből balett-változatot készítsenek. Mi történt a zenével?

Rögtön felhívtam régi barátomat, John Lanchbert, aki sokszor vezényelt olyan előadásokat, amelyekben táncoltunk a feleségemmel, Annette-tel. Nem volt kérdés, hogy ő hangszereli át a darabot és teszi táncolhatóvá az énekes szövegeket. Megszereztük a jogtulajdonosok beleegyezését is, bár eleinte azt követelték, hogy az előadásokon egy 10-12 tagú kórus énekeljen a zenekari árokból. Aztán néhány este után belátták, hogy ennek nincs értelme és elhagytuk a kórust.

A szövegkönyvet ön írta...

Majdnem teljesen követtük az operett szövegszövegét, mégis komoly kihívást jelentett a szövegkönyv elkészítése, ugyanis ha az eredeti műből levesszük a prózai részeket, akkor alig marad alkalmas zene, mi pedig másfél órás produkcióban gondolkodtunk. Ekkor megint John Lanchbert sietett a segítségünkre, aki például a II. felvonás kis keringőjéből 8-9 perces számot varázsolt.

Van valami jelentősebb változás a budapesti bemutaton?

Gyakorlatilag nem változtattunk meg semmit, de új díszlet és jelmez készül a magyar produkcióhoz. Az OPERA Peter Dochertyt kérte fel, aki kiváló brit tervező, több balettem látványát készítette már el.

Nagszerű balett született 1975-ben, amelyet azóta sokfelé játszanak. Hol tanította már be a koreográfiát?

Ha jól számolom, akkor Budapest a 16. a sorban. Ausztráliában zajlott le az ősbemutató, aztán játszották Torontóban, Santiagóban, Montevideóban, az ABT-nél, Houstonban, Seattle-ben, a Dán Királyi Balettnél, Bécsben és a milánói Scalában is, hogy csak néhányat említsek.

Hogyan jött az ötlet, hogy Budapesten is bemutassák *A víg özvegyet*?

Solymosi Tamás keresett meg, aki remek Danilo volt Bécsben, onnan ismerem őt. Azt gondoltuk, hogy a közönségnek tetszeni fog a balett, hiszen Lehár magyar, és az operettet tudtommal nagyon kedvelik az önk országában. Remélem, hogy a közönség szeretni fogja *A víg özvegyemet*!

A koreográfus és alkotása

Ronald Hynd 1931-ben született Londonban, egy nagy generáció tagjaként és egy legendás korszak tanújaként. A balett alapjait Marie Ramberttől tanulta, az ő együttesében debütált 1949-ben. 1952-től a később Royal Ballet-nak nevezett társulat tagja lett. Egy felemelkedőben lévő és erős balettegyüttesbe került, amelyet Ninette de Valois alapított, és amelynek Frederick Ashton volt a vezető koreográfusa. Olyan sztárokkal lépett egy színpadra, mint Margot Fonteyn, Robert Helpmann, Moira Shearer, Beryl Grey, Svetlana Beriosova, Michael Somes. Ők alkották az idősebb generációt, míg Hynd generációjához tartozott Kenneth MacMillan és John Cranko, hogy csak a két ifjú titánt emeljük ki, akik mind a maguk útját szerették volna járni a náluk idősebb, zseniális Ashton árnyékából kitorve.

Ha megnézzük a Ronald Hyndről írt kritikákat, akkor mindenütt nemes eleganciáját és stílusérzékét emelik ki. Gyakran nevezték sokszínűnek, így egészen különböző karaktereket tudott megjeleníteni a színpadon. 1954-től már szóló szerepeket kapott, ezek közül mérföldkő volt a *pagodák hercege* című Cranko-balett férfi főszerepe, amelyet Anya Linden oldalán táncolt el 1957-ben. Emellett eltáncolta *A tűzmadár* cárevicsét vagy a *The Lady and the Fool* Moondogját. Ezekkel az alakításokkal belopta magát a nézőközönség hölgytagjainak szívébe, annak ellenére, hogy rajongói nagy bánatára már fiatalon megnősült. Kolléganőjét, Annette Page-et választotta, aki nemcsak felesége, hanem állandó alkotó- és segítőtársa is volt.

Miközben 1970-ig a Royal Ballet aktív tagja volt, egy 1957-ben, a *Ballet Today* című táncnapnak adott interjú szerint tekintetét mindig a jövő felé fordította. Nemzetközi turnékon vett részt, többek közt Ausztráliában Margot Fonteynnel, és folyamatosan képezte magát mint jövőendő koreográfus és balettigazgató. Az aktív táncos pálya vége felé kapta első koreográfusi megbízását a Holland Nemzeti Balettől, a *Tündér csókja* című balett színrevitelére 1968-ban. Két ciklusban állt a Bajor Állami Operaház balettegyüttesének élén, majd szabadúszó koreográfusként dolgozott. Műveinek többsége 19. századi muzsikára készült cselekményes balett. A legfontosabbakat kiemelve: *Dvořák-variációk* (1970), *A víg özvegy* (1975), *A vérvörös legyező* (1976), *Rosalinda* (1978), *A pillangó* (1979), *II. Lajos* (1986), *A Notre-Dame-i toronyőr* (1988), ezeken túl klasszikus balettek saját változatait is elkészítette pl. *A diótörőt* (1976) vagy a *Csiperózsikát* (1993). Műveit Kanadától az USA-n át Ausztráliáig játsszák, természetesen az öreg Európát is közéjük számítva.

A *víg özvegy* balettváltozatának premierjére 1975-ben került sor, ezáltal új színnel gazdagodott a tánc-történet. A darab témaválasztása számított újdonságnak, ugyanis korábban senki sem próbált operettet balettszínpadra plántálni. Mitológiai, mesei, irodalmi, filozófiai, filmes, történelmi, sőt mozgalmi témákra számos alkotás készült, még operai témára is akad példa, azonban operettből ez az első. S mivel jelentős siker volt, pár évvel később megszületett a *denevér* balett adaptációja is: a *Rosalinda*.

Néhány áthallást fedezhetünk fel az operett és más táncművek között. A Glavari Hanna által énekelt híres *Vilja-dal*, amely a balettnak is fontos részlete, egy jégszívű, férfiakat csábító, nem evilági nőalakról szól. Ugyanezek a rémnők bukkannak fel tömegesen a *Giselle*-ben villi néven, hiszen a romantikus balett alapját éppen egy Heine által feldolgozott szláv monda szolgáltatja a szövegkönyvíró Théophile Gautier számára. A másik párhuzamra Ronald Hynd utalt, nevezetesen a *Giselle* egy másik momentum is megelevenedik a *víg özvegy*-ben, ugyanis egy szegény lány és a nemes ifjú szeretnek egymásba. A *víg özvegy* balett – címével ellentétben – főleg a férfiakra épül. A nőknek talán kevesebb szerep jut, illetve kevésbé jellegzetesek a megformálendő karakterek. Ennek ellenére még az ősbemutató évében Margot Fonteyn is fellépett az özvegy szerepében. Pályája végén, 56 évesen táncolta a címszerepet. Az eredeti, Melbourne-i szereposztásban egyébként Hannát Marilyn Rowe, Danilót John Meehan – a budapesti bemutató betanító balettmestere –, Valenciennet Lucette Aldous, Camille-t Kevin Coe táncolta. A nagy tablókából építkező előadás legszebb részei a kettősök és a jellemek bemutatását lehetővé tevő szólók, amelyet hatásos, sokszor komikus pantomim részek egészítenek ki. Mindez az ún. angol iskola sajátossága, hiszen Ashtontól Helpmannon át Crankóig ível az a hagyomány, amelyet drámai alkotásaival MacMillan tetőzött be. Ahogyan Clive Barnes fogalmazott: az angol iskola legnemesebb hajtásai közé tartozik a *víg özvegy*. Ha valamilyen párhuzamban gondolkodunk, akkor Cranko *Makrancos hölgyének* Petruchiójával rokonítható leginkább Danilo figurája és táncanyaga. A koreográfus kiválóan bánik a II. felvonásban a karaktertáncokkal, ugyan furcsa módon egy lengyel polonézt is látunk a délszláv karakterű zenék között (igaz, ez a kegyes család Lehár rovására írható). A *víg özvegy* szerencsés keveréke mindannak, ami ahhoz szükséges, hogy a közönség kitűnően szórakozzon és élvezze Lehár csodálatos muzsikáját. Mindennek bizonyítéka a balett 50 éve tartó töretlen sikere.

Synopsis

Act I

Scene 1 – *The antechamber of the Pontevedrian embassy in Paris, 1905*

The embassy is planning a ball in honour of the birthday of the Grand Duke of Pontevedro. The clerks Kromov and Pritch are anxious to finish their work as quickly as possible. The French attaché Camille de Rosillon is also ready to abandon his tasks. The ambassador's secretary, Njegus, arrives and instructs the three men to return to their desks, since they have work to do. When Njegus asks where he can find Count Danilo Danilovitch, the embassy's first secretary, they answer that he is out drinking. Shortly after the four have resumed working on their tasks, the secretary informs his colleagues that Pontevedro has gone bankrupt. Next to enter is the ambassador, Baron Mirko Zeta. In his hand is a telegram informing them that the wealthy Pontevedrian widow Hanna Glawari will be honouring them with her presence at the ball. The baron wants to convince Danilo to marry the widow so that her fortune will remain in the little Balkan state. The ambassador's wife, Valencienne, also joins the little company, and together they drink to the grand duke's health. Camille and Valencienne remain behind as the other depart. Valencienne starts to flirt with Camille. Even though she makes a show of her ring to remind him that she has a husband, this does little to impede their bantering. They don't even notice the sudden appearance of Njegus, who conceals himself behind a desk and only emerges when the two kiss. The lovers quickly separate, with Camille slinking off. Valencienne, however, asks Njegus to remain silent. Staggering in drunkenly, Danilo returns to the embassy from Maxim's. The ambassador tries to convince him to agree to the marriage, but finding that the designated groom is inebriated, he then asks Njegus to sober him up.

Scene 2 – *The embassy ball*

The ambassador and his wife open the festivities. Afflicted with rheumatism, however, the baron is unable to dance with his wife for long. Camille asks him if he can substitute for him in dancing with Valencienne. Hanna Glawari arrives slightly late and is introduced to the embassy staff, including Count Danilovitch, by Baron Zeta. The ambassador has no clue that the widowed millionaire and Danilo have already met, and in fact were once even in love. Many years earlier, Danilo's family had been opposed to his marrying the then still-poor peasant girl. At the ball, Danilo tells Hanna that he still loves her, but the widow accuses him of simply trying to get his hands on her money. The disappointed count wipes his forehead with the same kerchief that he once received from Hanna as a memento of their love. Hanna takes back the kerchief and leaves him there by himself. Danilo, on the

Melnyik Tatyjana, Radziush Mikalai

other hand, reminisces about the days when he knew Hanna as a peasant girl. When Danilo returns to the ballroom, it's ladies' choice. Hanna selects Danilo, but in his disappointment the count rejects her rudely. Offended by this behaviour, Hanna instead dances with Camille, which makes Valencienne unhappy. Eventually, a partner switch brings Hanna and Danilo together on the dance floor. Even though the widow resists, she can no longer conceal her love for the count.

Act II – In the garden of Hanna Glawari's villa

A day later, Hanna is holding a ball in her villa in Paris. Dressed in Pontevedrian folk costumes, the guests resume saluting the grand duke with a great variety of dances. Peace is restored between Hanna and Danilo. Camille and Valencienne, however, are unable to restrain their emotions and, throwing caution to the wind, dance a duet before heading out to the garden pavilion. Njegus arrives just in time to get a glimpse of the two figures sneaking off and rushes to the keyhole to find out who is inside. Presently Mirko Zeta and Danilo also appear and notice the peeping secretary. In order to safeguard Valencienne's secret, Njegus swallows the key to the pavilion. As the other two men deliberate over how to open the door, Njegus asks Hanna, who happens to be strolling by, to rescue the situation. She agrees to help and steal into the pavilion through the back entrance, allowing her to open the door from the inside. Out struts Camille, followed shortly afterwards – to everyone's great surprise – by Hanna. To improve the joke even further, Hanna then reveals to the astonished group that Camille has asked for her hand in marriage. The ambassador is devastated to see his plan appear go up in smoke, and Valencienne swoons at her suitor's faithlessness. The grief-stricken Danilo, on the other hand, produces the kerchief he had received as a token of Hanna's love and then regained and thrusts it at Hanna's feet. Hanna, for her part, is delighted to see that Danilo is truly in love with her, and not her money.

Act III – Maxim's

At the nightspot, the maître d' welcomes the new arrivals. Entering on the heels of a procession of odd-looking characters are Baron Zeta, Valencienne and Njegus. The ambassador informs the company that bankruptcy is now inevitable for Pontevedro, prompting Njegus to lower the state flag. Hoping to lift the sombre mood, the maître d' brings champagne. Camille is received with contempt, but Danilo swiftly starts up the revelries, with grisettes providing the requisite high spirits throughout. Valencienne also joins in with the can-can. Now arriving, Hanna finds she has two men after her: Camille, maintaining the fiction out of obligation, and Danilo, out of love. Danilo is about to challenge Camille to a duel, but Hanna intervenes. When Valencienne comes to Camille's defence, however, the ambassador instantly realises that it was his own wife who was in the pavilion with the attaché. Both

couples dance. Somewhat despondent, Baron Zeta makes his peace with both his wife and her beau, and the three leave together. The disappointed Hanna stands in the middle of the room, but Danilo returns to her and clasps her in his arms. The couple's happiness is now unblemished, and Pontevedro is no longer in danger of going insolvent.

Ferenc Lehár

Ferenc Lehár's (1870–1948) French great-grandfather, whose surname was originally Le Harde and who served as an officer in Napoleon's army, was to be taken prisoner of war through Moravian lands. However, the young captain escaped from his captors near Schönwald, fell in love with a Moravian peasant girl, whom he later married, and changed his name to Lehár to hide his identity better. At the time, the great-grandfather could not have imagined that his adventures, worthy of the romantic world of operettas, would lead to a descendant who would take his place in music history as one of the greatest operetta composers of all time, under the name Ferenc Lehár.

The fact that Ferenc Lehár was born in Komárom on 30 April 1870, was primarily due to his father's profession, as the elder Franz Lehár was stationed in Komárom at the time as the bandmaster of the 50th Infantry Regiment of the Austro-Hungarian Monarchy. It was here that the elder Lehár fell in love with a local girl, whom he married after four weeks of courtship, and from this union a son was born. It soon became apparent that young Lehár had inherited his father's talent and was essentially a child prodigy: he played the piano at the age of four, performed improvisations, and composed his first little song at the age of six, in German. However, the parents did not push their son to live as a child genius; instead, they focused on providing him with a solid musical education. The Lehár family moved through various garrisons of the Monarchy, such as Pozsony (Bratislava), Sopron, and Kolozsvár (Cluj-Napoca). Ferenc began secondary school in Pest and continued in Moravia, where his uncle, who was the head of the Sternberg Music School, helped lay the foundations of his musical knowledge. Following his parents' intentions, he also learned German and Czech. He later enrolled in the violin program at the Prague Conservatory, graduating as a violinist in July 1888. While in Prague, the young talent began to consider composing, a pursuit undoubtedly encouraged by his professor, Dvořák.

Ferenc Lehár first found employment as the concertmaster of the Wuppertal theatre, later playing in his father's orchestra in Vienna. In 1890, he arrived in Losonc (Lučenec), where he became the military bandmaster of the 25th Infantry Regiment. At his first concert in Losonc, he performed one of his own compositions, titled *Persian March*, which is characteristic of the early phase of Lehár's creative career, as during this period he primarily composed songs and marches. His stay in Losonc came to an abrupt end due to an incident in a café, which arose from a dispute between Lehár and

one of his superiors. The composer refused to comply when the officer, through a waiter, requested that he play his favourite tune on the violin. The resulting conflict, and Lehár's proud reaction, led to his resignation and his departure from the town. From there, his journey took him to the Adriatic, where he became the director of the navy orchestra in Pula, a position that became one of the most significant stages of his life.

Lehár had already been exploring musical theatre before this time; between 1891 and 1892, he began composing an opera but left it unfinished. In 1893, he wrote a one-act opera titled *Rodrigo*, which, however, remained unperformed for a long time. During his time on the Adriatic, he met a corvette captain who provided the libretto for Lehár's opera *Kukuška*. While this work did not bring him significant fame, it was performed in Leipzig (1896), Budapest (1899), and Brno (1905), eventually under the title *Tatjana*.

From 1899, Ferenc Lehár was stationed in Vienna with the 26th Infantry Regiment, and his focus increasingly turned toward the operetta genre. He began working on several operettas, but his first major success came with *Wiener Frauen (Viennese Women)* in 1902, starring Alexander Girardi in the lead role. Following this premiere, Lehár left the military for good and continued his career as a professional composer. Barely a month after the premiere, his operetta *Der Rastelbinder (The Tinker)* debuted. This work holds special significance in Lehár's life because it marked his first collaboration with Victor Léon, the librettist who would go on to become his creative partner in many later successes. After the premieres of *Der Göttergatte (The Divine Husband)* and *Die Juxheirat (The Mock Marriage)* in 1904, Lehár achieved international fame on 30 December 1905, with the debut of *Die lustige Witwe (The Merry Widow)* at the Theater an der Wien. This operetta, co-written with Victor Léon and Leo Stein, cemented his reputation as one of the greatest composers of the genre.

The operetta quickly conquered Europe, America, and eventually the entire world, and to this day holds a prominent place in the operetta repertoire. Following several other great successes – *Der Graf von Luxemburg (The Count of Luxembourg, 1909)* and *Zigeunerliebe (Gypsy Love, 1910)* – came *Eva (1911)*, *Der Sterngucker (The Stargazer, 1916)*, *Wo die Lerche singt (Where the Lark Sings, 1918)*, *Die blaue Mazur (The Blue Mazurka, 1920)*, *(Die Tangokönigin (The Tango Queen, 1921)*, *Frühling (Spring)*, *Libellentanz (The Three Graces)*, and *Frasquita (1922)*. After meeting Puccini in 1913, Lehár was introduced, through Victor Léon's mediation, to a libretto that was first staged in 1923 under the title *Die gelbe Jacke (The Yellow Jacket)*. The work, however, reached new heights after a significant revision in 1929, emerging as *Das Land des Lächelns (The Land of Smiles)*. This operetta began its journey to worldwide acclaim, becoming a gem of the operetta repertoire that approached the borders of opera in its depth and artistic quality. A significant milestone in Ferenc Lehár's career was his meeting with Richard Tauber, as the composer wrote the male lead roles in *Paganini (1925)*, *Der Zarewitsch (The Tsarevich, 1927)*, *Friederike (1928)*, *Das Land des Lächelns (The Land of Smiles, 1929)*, and *Giuditta (1934)* specifically for Tauber's tenor voice.

Tanykpayeva Aliya

The political events of the 1930s inevitably affected Ferenc Lehár as well. There was a period when Nazi ideology called for a boycott of the composer's works in Germany. However, despite the hostile atmosphere, Lehár remained in Vienna and later in Bad Ischl even after the Anschluss. His Jewish wife was granted the status of "honorary Aryan" by Hermann Göring, and Lehár's works continued to be performed in Germany – a fact likely influenced by Hitler's fondness for *The Merry Widow*, his favourite operetta. Nonetheless, Lehár was kept under constant surveillance.

After the 1934 premiere of *Giuditta*, Lehár essentially ceased composing new operettas, with the exception of *The Wandering Scholar*, which premiered in Budapest in 1943. However, this work was a reworking of *Gypsy Love* by Ernő Innocent Vincze, performed by the Hungarian Royal Opera as a tribute to the composer.

Ferenc Lehár spent his final years in Zurich, and after his wife's death, he returned to Bad Ischl in October 1948. Just a few days after being made an honorary citizen of the town, he passed away from stomach cancer on 24 October 1948.

In conversation with Ronald Hynd

Where did the idea to stage *The Merry Widow* come from?

In 1974, Robert Helpmann, then director of the Australian Ballet, called me. He had seen my ballet *The Minotaur* and asked if I would be interested in choreographing *The Merry Widow*. I asked for ten minutes to think it over, then called him back and gladly accepted the task.

It is not common to create ballet adaptations of operettas. What happened to the music?

I immediately called my old friend, John Lanchbery, who had often conducted performances in which my wife, Annette, and I had danced. There was no question that he would re-orchestrate the piece and adapt the vocal parts to make them suitable for dancing. We also obtained the consent of the copyright holders, although, at first, they insisted that a 10-12-member chorus sing from the orchestra pit during the performances. After a few nights, however, they realised it made no sense, and we dropped the chorus.

You wrote the libretto yourself...

While we followed the storyline of the operetta almost entirely, creating the libretto was still a significant challenge. Without the spoken dialogue from the original work, there was very little

suitable music left, and we were planning a 90-minute production. That's when John Lanchbery came to the rescue once again – for example, he transformed the short waltz from Act II into an 8-9-minute piece.

Is there any significant change in the Budapest production?

We practically didn't change anything, but new sets and costumes are being created for the Hungarian production. The Hungarian State Opera invited Peter Docherty, an excellent British designer who has already designed the visuals for several of my ballets.

A magnificent ballet was created in 1975, which has since been performed in many places.

Where have you staged the choreography so far?

If I'm counting correctly, Budapest is the 16th in line. The world premiere took place in Australia, and since then it has been performed in Toronto, Santiago, Montevideo, at the ABT (American Ballet Theatre), in Houston, Seattle, with the Royal Danish Ballet, in Vienna, and at Milan's La Scala, to name just a few.

How did the idea to stage *The Merry Widow* in Budapest come about?

Tamás Solymosi approached me – he was an excellent Danilo in Vienna, which is how I know him. We thought that the audience would enjoy the ballet, as Lehár is Hungarian, and, as far as I know, operetta is very popular in this country. I hope the audience will love my *Merry Widow*!

The choreographer and his work

Ronald Hynd was born in London in 1931 as a member of a great generation and a witness to a legendary era. He learned the basics of ballet from Marie Rambert and made his debut with her company in 1949. From 1952, he became a member of the company that would later be named the Royal Ballet. He joined a rising and strong ballet ensemble founded by Ninette de Valois, with Frederick Ashton as the principal choreographer. He shared the stage with such stars as Margot Fonteyn, Robert Helpmann, Moira Shearer, Beryl Grey, Svetlana Beriosova, and Michael Somes. They represented the older generation, while Hynd's generation included Kenneth MacMillan and John Cranko – two young talents who sought to follow their own paths and break free from the shadow of the brilliant and older Ashton.

According to the critiques written about Ronald Hynd, his noble elegance and sense of style are highlighted everywhere. He was often described as versatile, capable of portraying very different characters on stage. From 1954, he began receiving solo roles, a milestone among them being the male lead in John Cranko's ballet *The Prince of the Pagodas*, which he danced alongside Anya Linden in 1957. Additionally, he performed as the Tsarevich in *The Firebird* and Moondog in *The Lady and the Fool*. With these performances, he won the hearts of many female members of the audience, despite the disappointment of his fans when he married at a young age. He chose his colleague, Annette Page, who not only became his wife but also his lifelong creative partner and assistant.

While he remained an active member of the Royal Ballet until 1970, according to a 1957 interview he gave to the dance magazine *Ballet Today*, he always kept his gaze fixed on the future. He participated in international tours, including Australia with Margot Fonteyn, and continuously educated himself as a future choreographer and ballet director.

Towards the end of his active dancing career, he received his first choreographic commission from the Dutch National Ballet to stage *The Fairy's Kiss* in 1968. He led the ballet company of the Bavarian State Opera for two cycles before working as a freelance choreographer. Most of his works are narrative ballets set to 19th-century music. Highlighting the most significant ones: *Dvořák Variations* (1970), *The Merry Widow* (1975), *The Sanguine Fan* (1976), *Rosalinda* (1978), *Papillon* (1979), *Ludwig II* (1986), and *The Hunchback of Notre Dame* (1988). In addition to these, he also created his own versions of such classical ballets as *The Nutcracker* (1976) and *Sleeping Beauty* (1993). His works are performed worldwide, from Canada and the USA to Australia, naturally including old Europe as well.

The premiere of the ballet adaptation of *The Merry Widow* took place in 1975, adding a new colour to the history of dance. The choice of theme was groundbreaking, as no one had previously attempted to adapt an operetta onto the ballet stage. While countless works have been created based on mythological, fairy-tale, literary, philosophical, cinematic, historical, or even revolutionary themes, and even operatic themes have served as inspiration, this was the first to draw from operetta. Since it was a significant success, a few years later, another operetta-based ballet adaptation followed: *Rosalinda*, based on *Die Fledermaus*. Some thematic parallels can be identified between the operetta and other dance works. The famous *Vilja Song*, sung by Hanna Glawari in the operetta and serving as an important part of the ballet, tells the story of an otherworldly woman with a cold heart who seduces men. These same supernatural femme fatales appear en masse in *Giselle* as the Willis, since the foundation of romantic ballet itself lies in a Slavic legend adapted by Heinrich Heine, which served as inspiration for the librettist Théophile Gautier. Ronald Hynd also pointed out another parallel: a moment from *Giselle* is echoed in *The Merry Widow*, as the story involves a romance between a poor girl and a noble young man.

The ballet *The Merry Widow* – its title – relies primarily on the male characters. The female roles are perhaps less prominent, and the characters they portray are less distinctive. Nevertheless, in the year of its premiere, Margot Fonteyn performed the role of the widow. At the end of her career, at the age of 56, she danced the title role. In the original Melbourne cast, Hanna was danced by Marilyn Rowe, Danilo by John Meehan (who later served as the rehearsal ballet master for the Budapest premiere), Valencienne by Lucette Aldous, and Camille by Kevin Coe. The production, built from large tableaux, is most beautiful in its duets and solos, which allow for the presentation of the characters. These are complemented by impactful, often comedic pantomime sections. This is a hallmark of the so-called English school, a tradition stretching from Ashton through Helpmann to Cranko, and culminating in MacMillan's dramatic works. As Clive Barnes put it, *The Merry Widow* belongs among the most noble branches of the English school. If one were to draw comparisons, Danilo's character and choreography most closely parallel Petruchio in Cranko's *The Taming of the Shrew*. The choreographer handles the character dances in Act II masterfully, though curiously, amidst the South Slavic-themed music, a Polish polonaise also appears (a gracious liberty, which, admittedly, can be attributed to Lehár's original composition).

The Merry Widow is a fortunate blend of everything needed for the audience to be thoroughly entertained while enjoying Lehár's marvellous music. The ballet's uninterrupted success over the past 50 years stands as proof of this.

Felelős kiadó *Responsible publisher:* **Dr. Ókovács Szilveszter,**
a Magyar Állami Operaház főigazgatója *General Director of the Hungarian State Opera*
A műsorfüzetet írta *The programme was written by* **Gara Márk, Gyenge Balázs**
Fotók *Photos:* **Berecz Valter**
Képszerkesztő *Photo editor:* **Solymosi Tamás**
Frissített kiadás: 2025 *Revised edition: 2025*

STRATÉGIAI PARTNEREK
STRATEGIC PARTNERS

ARANY FOKOZATÚ TÁMOGATÓK
GOLD LEVEL SPONSORS

BOSCH

rexroth
A Bosch Company

DR. FEITH ZOLTÁN

